

KRIMČEK

Glasiilo Kinološkega društva Krim

www.kin-drustvo-krim.si

pomlad 2005

**Kinološko društvo Krim praznuje 25-oblentico
in v soboto, 28. maja 2005 ob 14h**
vabi na društveno vadišče v Sneberje (Ljubljana)
na praznovanje, kjer bodo predstavljene naše aktivnosti,
vsi pa se boste lahko s svojimi kužki pomerili tudi
v Krimovih igrah brez meja KRIM TRIM.

PROGRAM

14.00 Predstavitev društvenih dejavnosti

- mala šola
- Krimov drill team
- prinašalci
- flyball
- rally-obedience
- razstavljanje
- skupina za trikce
- berniji z vozički
- agility
- enota reševalnih psov
- posebna gostja: kozica Spotty

18.00 tekma KRIM TRIM*

19.30 razglasitev zmagovalcev

20.00 zabava

Prisrčno vabljeni!

Informacije: tel. 041/687-886, Igor Kukec.

PASTIRSKI IN OVČARSKI PSI – VARUHI IN ZGANJAČI ČRED

Sodobne znanstvene metode so brez dvoma dokazale, da se je domači pes razvil iz volka, kako je udomačitev potekala, pa še vedno ostaja uganka.

Po nekaterih novejših razlagah segajo korenine sodelovanja med človekom in pasjim prednikom že v čas pozne ledene dobe, še preden je začel človek oblikovati stalnejše naselbine. Tako postavljajo na glavo dosedanje prepričanje o tem, da je človek udomačil psa. Celo več, domnevajo, da je socialno življenje volkov vplivalo na razvoj in oblikovanje socialnih odnosov med ljudmi in govorijo o koevoluciji človeka in psa.

Že v ledeni dobi, še preden sta ubrala šimpanz in človek vsak svojo evolucijsko pot, so volkovi že živeli v organiziranih krdelih in »pastirili«. Po širnih travnih stepah Severne Amerike in kasneje Evrazije so se pasle številne črede različnih kopitarjev. Volkovi so se pomikali za njimi in z odganjanjem drugih velikih plenilcev - medvedov in velikih mačk - varovali vir svoje hrane. Obilje plena je volkovom ponudilo pogoje za življenje v večjih krdelih, ki lahko obstajajo in funkcionirajo le, če v njih vlada strog socialni red, ki pa ni mogoč brez učinkovitega komuniciranja. Pretanjeno medsebojno komuniciranje je hkrati tudi temelj za uspešno skupinsko delo kot je npr. lov na veliko divjad.

Tudi ljudje na stopnji lovcev in nabiralcev so verjetno tisočletja živeli, lovili in svoje medsebojne odnose oblikovali na podoben način kot volkovi, ki so bili v njihovem življenju vselej in neizogibno prisotni. Ko so začeli ljudje naposled gibanje čred omejevati in jih zadrževati v svoji bližini ter jih na ta način udomačevati, so začeli oblikovati tudi prva stalnejša naselja. Tako spremenjenim okoliščinam so se prilagodili tudi volkovi, ki so ostajali v bližini čred. Ko so krožili okoli njih in jih zadrževali skupaj ter odganjali nepovabljene plenilce, so po posredno koristili tudi ljudem, saj so tako varovali črede, hkrati pa tudi območje naselbin in premoženje ljudi. Ker so se ob tem lahko hranili tudi s človeškimi odpadki, je postajala bližina med ljudmi in volkovi vse tesnejša in medsebojni stiki vse pogostejši.

Spremenjen način življenja je pri pasjih prednikih povzročil posledice v telesnem, pa tudi v vedenjskem ustroju. Ob sobivanju s človekom je volk začel postajati pes. V preobrazbo je sčasoma aktivno posegel tudi človek, ki je, sprva verjetno nenačrtno, kasneje pa zavestno, poskrbel za paritev osebkov z lastnostmi, ki so mu glede na življenske okoliščine in potrebe najbolj ustrezale. Psi so postajali v življenju ljudi vse pomembnejši zavezniki, ki so jim koristili na različnih področjih in v tisočletjih so se tako izoblikovale različne skupine psov, ki so se med seboj ločile predvsem po delovnih sposobnostih.

Udomačevanje psov je potekalo v različnih koncih sveta in poreklo posameznih pasemskih skupin verjetno ne bo nikoli natančno pojasnjeno. Sprva je človek pse uporabljal pri lovu in kot čuvaje čred in premoženja, kasneje pa tudi kot pomočnike pri zganjanju in usmerjanju čred. Tako sta sčasoma nastali dve veliki skupini psov pomočnikov pri delu s čredo: pastirski psi, ki vse življenje preživijo v čredi in katerih najpomembnejša naloga je, da črede varujejo, ter ovčarski psi, ki bivajo s človekom in čredo zganjajo skupaj ter jo po pastirjevih navodilih usmerjajo.

Razlike med obema skupinama psov pa niso le v delu, ampak tudi v zunanem videzu in v vedenjskih posebnostih. S standardiziranjem pasem (ki je v zelo mlado, saj se je izoblikovalo šele v zadnjih 200 letih) in še zlasti s spremenjeno vlogo psov v

sodobnem svetu in temu prilagojeno vzrejo, se ni spreminjala le zunanost psov, temveč tudi njihove vedenjske lastnosti (individualne in pasemske), ki se danes ponavadi precej razlikujejo od tistih, ki so v preteklosti odlikovale dobre delovne pse, tudi pastirske in ovčarske.

Pastirski psi, čuvaji čred

Antični viri dajo slutiti, da segajo korenine molosov, prednikov bojnih in pastirskih psov, najverjetneje v Mezopotamijo, od koder so se s preseljevanjem narodov ti veliki in močni psi razširili po eni strani proti zahodu, na področje večjega dela sedanje Evrope in z Rimljani tudi na britansko otočje, po drugi strani pa na vzhod vse do osrednje Azije. Nekateri menijo, da izhajajo pastirski psi iz prednikov, ki so živeli v Tibetu oz. na Kitajskem. Kakorkoli, ob človeku se je na področju severne Afrike, Evrope in osrednje Azije oblikovalo več kot 50 vrst oz. tipov pastirskih psov čuvajev in številne pasme ovčarskih psov. Sprva so za posamezna opravila pri čredah uporabljali lokalne pse, s selitvami starih ljudstev pa je prihajalo tudi do križanj med psi, iz katerih so izšli psi, posebej prilagojeni posameznim okoljem in nalogam.

Vsi pastirski psi, torej psi čuvaji čred, so si podobni bolj po svojem vedenju kot po zunanem videzu, čeprav je med njimi tudi tu veliko podobnosti (veliki psi z močno telesno zgradbo, širokim, kratkim in močnim gobcem, povešenimi uhlji, robustnim kožuhom, ...). Po barvi dlake so pastirski psi pogosto podobni živalim, ki jih čuvajo – psi, ki varujejo črede belih ovac, so največkrat tudi sami bele barve in tako v čredi manj opazni.

Pastirskim psom so poleg pripravljenosti, da odločno branijo svoje krdelnike in teritorij, skupni tudi relativno nizka aktivnost, trden značaj, vztrajnost, velika mera samozavesti in zanašanje na lastno presojo. Vse te značilnosti so bile pri pastirskih psih zelo cenjene, saj so najpogosteje bivali sami s čredo in sami skrbeli za njeno varnost. Od ljudi, ki so jih prihajali oskrbovat le občasno, zato niso pričakovali navodil. Tudi danes psi pastirskega porekla v kritičnih situacijah pogosto raje ravnajo po svoji pameti kot da bi upoštevali vodnikove zahteve.

Idealno je, če se mladiči pastirskih psov že rodijo med ovci. Mati psica začne mladičke odstavljati ponavadi že pri 5. tednu starosti in se jim vse bolj izogiba, če hočejo še sesati. Mladiči začno tako v času med 6. in 8. tednom starosti, ko je tudi sicer najprimernejše obdobje za socializacijo pasjih mladičev z drugimi živalskimi vrstami, vse več časa preživljati v družbi ovac. Prav zaradi zgodnje socializacije z bitji, s katerimi bodo kasneje živeli (sem sodijo tudi pastirji in ovčarski psi), obravnavajo pastirski psi živali, ki so jim zaupane v varstvo kot svoje vrstnike, s katerimi komunicirajo (pri tem uporabljajo tudi znake podrejanja oz. miritvene signale, npr. odvrčanje glave ali umikanje pogleda), vsa neznana bitja pa štejejo za vsiljivce, ki jih je treba odgnati. Čredo in njen teritorij varujejo predvsem s svojo prisotnostjo in pojavo, in do pravih spopadov prihaja le redko.

Ker se začne po 8. tednu starosti socializacijsko okno počasi zapirati, je nujno potrebno vsakega mladička, bodočega čuvaja, ki ni bil rojen v čredi, vključiti vanjo najkasneje do 12. tedna.

Ovčarski psi, zganjači čred

Prednike britanskih ovčarskih pasem so med 3. in 1. stoletjem pr. n. št. skupaj s svojimi čredami pripeljala keltska plemena iz Iberskega polotoka v Anglijo in od tam tudi na otoke zahodne

Škotske in Irsko. Collie, ime, ki še danes označuje skupino ovčarskih psov iz Irske in Škotskega višavja, je keltski izraz, ki pomeni »koristen«. Leta 43 p. n. št. so zavzeli Britanijo Rimljani, v kasnejših stoletjih pa so tja vdrali še Angli in Sasi ter Vikingi. Vsi so s seboj pripeljali svoje vrste živine, pa tudi pse, iz katerih so z medsebojnimi križanji izšli predniki britanskih ovčarjev, pa tudi ovčarjev ki so jih priseljenci kasneje zanesli v Ameriko in Avstralijo.

Dokler so na Britanskem otočju še živeli veliki plenilci, so ovčarski psi delno skrbeli tudi za varnost čred, ko pa so volkove, medvede in rise v celoti iztrebili (menda je danes največji plenilec v Veliki Britaniji vidra), pa so lahko začeli ovčarski psi opravljati le eno nalogo – zganjati in usmerjati črede, v čemer so se resnično izmojstrili.

Britanski ovčarski psi, zlasti mejni ovčarji, so stoletja pomagali pastirjem gnati črede govedu in ovac na dolgih poteh do krajev, kjer so odkupovali živino. Ponavadi je pastir hodil spredaj, sledila pa mu je čreda, ki jo je pes gnal iz začelja. Včasih je moral pes tudi odpeljati čredo stran od pastirja, kar je precej težja naloga. Na pašnikih pa je moral ovčarski pes pokazati tudi druge spretnosti. Med drugim je moral biti sposoben na pašniku samostojno, včasih tudi več sto metrov stran od pastirja in izven njegovega vidnega polja poiskati, obkrožiti in zbrati ovce v čredo ter jo mimo različnih ovir prignati k pastirju, ki mu je iz daljave s pomočjo žvižgov ali telesne govornice sporočal svoje zahteve.

Ovčarski psi so se seveda razvijali tudi v ostalih delih sveta, povsod tam, kjer so ljudje redili drobnico ali govedo. Tudi iz vseh koncev Evrope izhajajo številne ovčarske pasme, ki pa so včasih manj »specializirane« kot britanski ovčarji, saj so psi živeli in delali v drugačnih razmerah in so morali razen zganjanja črede opravljati še druge naloge, mnogi so bili hkrati tudi čuvaji čred in domačij. Na primer predniki nemških ovčarjev (do leta 1890 so s tem imenom označevali vse pse, ki so v Nemčiji delali z ovcami, ne glede na njihovo poreklo in videz) so na Saškem služili kot nekakšne »žive ograje«, saj kmetijske površine niso bile ograjene. Še danes se zato nemški ovčarji najbolje izkažejo pri tem, da pustijo ovcam pasti le na določenem delu neograjene pašnika in, da vodijo čredo na pašo v ozki koloni tako, da ves čas aktivno patrolirajo vzdolž nje in živalim ne pustijo »prigrizkov« na obdelanih površinah ob poti.

Zahteve, ki so jih imeli pastirji do psov zganjačev so bile torej različne, odvisne od geografskih in drugih lokalnih okoliščin. Ovčarski psi se med seboj zato razlikujejo tudi po načinu dela oz. po svojem vedenju ob čredi. V grobem jih lahko delimo v dve skupini: v skupino psov, ki zganjajo predvsem ovce in jih pri tem ne ščipljejo ali grizejo (npr. mejni ovčarji), ter v skupino psov za zganjaje goveda, ki živino tudi ščipljejo v golen, kot npr. apenzeller. Vsak ovčarski pes pa kaže pri delu tudi individualne značilnosti, zato je treba šolanje za delo s čredo vselej prilagoditi vsakemu psu. Individualne značilnosti ovčarskih psovso pastirji koristno izrabljali vselej, kadar so pri čredi uporabljali več psov – vsak je dobil zaposlitev, za katero je bil najbolj sposoben.

Ovčarski psi so po velikosti ponavadi precej manjši in okretnejši od pastirskih. Po videzu so veliko bolj podobni divjim kanidom, saj imajo srednje dog in nekoliko ožji gobec ter pokončne (ali pa le na vršičkih preganjene) uhlje. Po barvi dlake se velikokrat močno razlikujejo od živali v čredi, saj so tako bolj opazni in zato pri delu učinkovitejši.

Za razliko od pastirskih psov obravnavajo ovčarski psi živali v čredi kot plen. Tudi njihovo delo, zganjanje in usmerjanje črede, temelji na plenskem nagonu. Pri ovčarskih psih so zaradi človekove selekcije posebej močno izraženi nekateri začetni deli plenske sekvence in sicer zlasti opazovanje, zalezovanje in

pogon, odsotni pa so (vsaj praviloma) zaključni deli - prijem, ugriz in usmrteitev. Lov na večje živali je skupinsko opravilo, ki zahteva sodelovanje vsega krдела. Ovčarski psi doživljajo sodelovanje s pastirjem podobno kot skupinski lov, ki ga vodi najpomembnejši osebek v krdelu – pastir. Zato so tudi psi ovčarskega porekla praviloma zelo pozorni na človekove zahteve, bistri, ucljivi, vodljivi, vztrajni, vzdržljivi in zelo aktivni.

Današnje razmere

Ker so se začele življenjski pogoji po industrijski revoluciji, ki je prinesla tudi razmah transporta, močno spreminjati, se je začela spreminjati tudi vloga ovčarskih psov. Zaradi močne želje in potrebe po delovanju in sodelovanju ter zaradi njihovih vsestranskih sposobnosti so začeli ljudje ovčarske pse uporabljati tudi za druge naloge. Tako so iz te skupine izšle številne službene pasme, ki jih danes uporabljamo na različnih področjih. Med ovčarskimi psi, ki še vedno opravljajo svoje prvotne naloge, še posebej slovijo mejni in avstralski ovčarji.

Delovne ovčarske pse so v preteklosti vzrejali izključno zaradi njihovih sposobnosti in videz ni bil posebej pomemben. Vzreja, ki je v zadnjem času začela močno poudarjati zunanost psa, pa je terjala svoj davek, saj postajajo specifične delovne sposobnosti ovčarskih psov vse manj izrazite. Še vedno pa je precej vzrediteljev, ki si kljub vsemu prizadevajo še naprej ohraniti delovne lastnosti ovčarskih psov in nasprotujejo vzgoji razstavnih ovčarskih psov. Psi, ki še danes pomagajo pastirjem pri čredah, in tudi psi, ki jih skrbniki urijo v delu z ovcami le za šport, lahko v tujini svoje delovne sposobnosti preverjajo na vse bolj priljubljenih tekmovanjih v vodenju čred. Interes za delo z ovčarskimi psi očitno ne zamira, celo nasprotno, v Franciji je v nekatere srednje kmetijske šole vključen tudi predmet, kjer učenci teoretično in praktično spoznavajo delo z ovčarskimi psi.

V slovenskem prostoru so se v preteklih stoletjih kot pomočniki pri delu z ovcami izoblikovali kraševci. Vemo, da so ti psi na Krasu pomagali predvsem kot čuvaji, verjetno pa tu in tam tudi kot spremljevalci črede, saj ni poročil o tem, da bi poleg pastirskih uporabljali tudi ovčarske pse kot npr. na Madžarskem in na Hrvaškem, kjer so bili pogoji za rejo živine drugačni kot na Krasu.

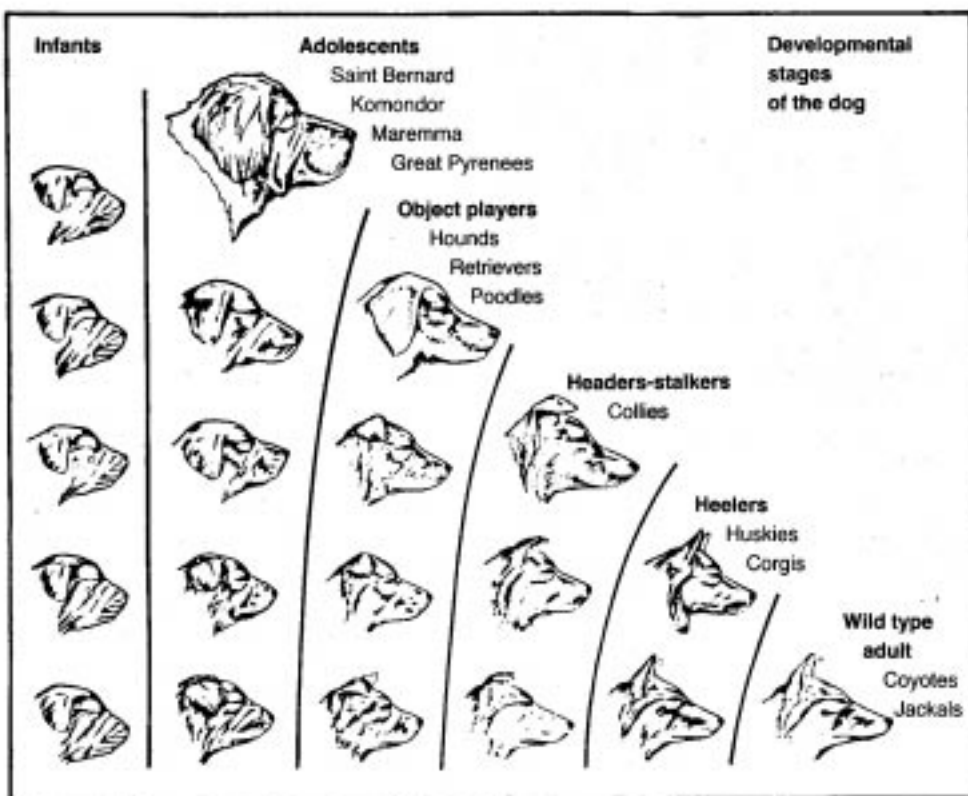
V zadnjem času pri nas reja drobnice spet narašča in vse pogosteje uporabljajo za zaščito čred tudi pastirske pse, vendar le redko kraševce, pogosteje pa šarplanince, kuvaše ali maremansko-abruške pastirske pse. Zanimivo je, da narašča tudi zanimanje za delo ovčarskih psov, tako med rejci drobnice kot med športniki.

Zakaj tolikšne razlike v vedenju obeh pasemskih skupin?

Človek je s svojo selekcijo ustvaril pastirske pse, ki nikoli ne prikažejo plenskega vedenja in ovčarske pse z močnim plenskim nagonom, vendar z nepopolno plensko sekvenco. Bistvene razlike v vedenju obeh pasemskih skupin lahko opazimo že pri mladičih. Mladi pastirski psi prikazujejo v medsebojnih odnosih, pa tudi v odnosih z ovcami le elemente socialne igre kot so npr. tekmovalnost, lovljenje, prikazovanje dominantnosti in podrejanja, ne pa tudi plenskega vedenja. Pri mladih ovčarskih psih pa se ob socialni igri kmalu pojavi tudi plensko vedenje, npr. fiksiranje predmetov ali sovrstnikov s pogledom, zalezovanje in včasih tudi pregon. Vsi ti elementi, tu in tam pa

tudi nadaljevanje plenske sekvence – ščipanje in ugriz – so prisotni tudi pri odraslih ovčarskih psih.

Novejše ugotovitve kažejo tudi, da se obe skupini psov razlikujeta tudi po tem, v kolikšni meri so v njihovih možganih prisotne nekatere kemične snovi, ki vplivajo na vedenje, npr. dopamin. Naj opozorim še na teorijo, ki razlike v vedenju psov pripisuje neoteniji, procesu, zaradi katerega se pri odraslih osebkih ohranijo nekatere lastnosti mladičev. Po tej teoriji lahko vse pasme psov glede na anatomijo njihovih odraslih osebkov razvrstimo v skupine, ki po videzu ustrezajo videzu divjega kanida v različnih obdobjih odrasčanja - od mladiča pa vse do odraslega plenilca. Podobnost odraslega psa z videzom mladiča divjega kanida naj bi ustrezala razvitosti njegovega plenskega vedenja. Bolj ko je odrasel pes podoben mladiču divjega kanida, prej naj bi se ustavil razvoj njegovega plenskega vedenja, tako kot to ilustrira spodnja skica:

Vir: Coppinger, R., in R. Schneider, 1995.

Pastirski in ovčarski psi kot domači ljubljenci

Psom skoraj vseh pasem je danes namenjena največkrat vloga domačih ljubljencev. Pasma so prikazane v množici knjig, ki so kot nekakšni pasji katalogi, zbirka imenitnih fotografij pasemskih lepotcev. Opisi njihovih vedenjskih značilnosti pa so kratki, skopi, zelo splošni in površni ter zato zavajajoči - vsaj za povprečnega bodočega skrbnika. Danes smo vsi navdušeni potrošniki, vajeni (in naveličani) smo oglaševanja in vse prevečkrat v naivnem zaupanju kupujemo večje ponujane izdelke – tudi pse, ki pa imajo, žal, le redko priložena dobra (in iskrena) navodila za uporabo.

Zato srečujemo skrbnike, ki nam povedo na primer: »Naša psička je iz znamenite psarne nemških ovčarjev, vsi njeni predniki imajo zahtevne delovne izpite, ne vem pa, zakaj me ona noče ubogati. Ves čas hoče nekaj početi, sili vame in mi ne da miru. Grize vse, kar ji pride pod gobček, tudi moje roke, posebej takrat, ko noče, da gledam televizijo (skrbnica je zavihala rokava in mi pokazala podlahti, polne modric). Tudi časopis

lahko berem le na skrivaj, v kuhinji na pultu, če se pretvarjam, da pripravljam hrano. Ja, seveda jo sprehajam, dvakrat na dan. Ne, spustiti se je pa ne upam, ker nič ne uboga in tudi z drugimi psi ji ne pustim igrati se, da se ne bi stepla. Ampak, saj so najini sprehodi kar dolgi. Zakaj sem se odločila za psičko? Pravzaprav se nisem, otroci so mi jo podarili za rojstni dan, da bi imela družbo sedaj ko so se odselili na svoje.«

Ali pa potožijo: »Ne vemo, kaj bi. Kupili smo psa te in te pastirske pasme, saj smo prebrali, da je odličen čuvaj in ima zelo rad otroke. Pa še tako prijazen je videti na sliki s to svojo debelo glavo in milimi očmi. Samo, naš kuža, ki je zdaj star dobre štiri mesece, si ne da nič dopovedati in smo že vsi pogriženi. Vse, kar ga obdaja, čuva pred vsemi, tudi pred nama z možem in celo pred otroki. Kar renči in kadar je tak, mu ne smemo blizu, še pogledati ga ne smemo. Ne, še nikoli prej nismo imeli psa. Ja, živimo v mestu. Od kod prihaja? Njegova mamica čuva ovce,

tudi naš kuža je živel med njimi, dokler ga nismo pred enim mesecem prinesli domov.« In drugi: »Naš je star tri mesece in pol in je domače (razen moškega skrbnika) že večkrat ugriznil do krvi, tako da se ga že vsi bojimo. Kje smo izvedeli za to pasmo? Zanj nam je povedal in nam psa pomagal kupiti poslovni partner. Ti psi so zunaj svoje ožje domovine pravzaprav zelo redki in jih je razen v hribih, kjer od nekdaj sami sebi prepuščeni pasejo ovce, težko najti. Ja, mi rabimo dobrega čuvaja, ker se ukvarjamo s tako dejavnostjo, vendar to je pa preveč, nihče ne sme na dvorišče, tudi tisti ne, ki imajo tam opravke. In že sedaj je velik kot tele, ko bo odrasel, bo imel pa 70 kil. Pa še dotikati se ne pusti. Kaj naj naredimo?«

Žal, se skrbniki pogosto ne zavedajo, kakšno odgovornost dobijo s psom, ki si ga izberejo predvsem zaradi videza in površnega opisa, ne da bi se prej natančno poučili o poreklu pasme in njenih nalogah. Našteti primeri predstavljajo vse tisto, za kar so si tisočletja prizadevali pastirji povsod po svetu. Opisana pastirska

psa sta tipična delovna psa, ki bi se v pravem okolju odlično izkazala, kot domača ljubljenska, čeprav čuvaja, pa bosta zelo zahtevna in najverjetneje vir precejšnjih težav, zahtevala bosta nenehen nadzor in omejitve, ki jih niti ne pričakujeta in se jim težko uklonita. Tudi nemški ovčarji, tako kot tudi drugi ovčarski psi in še zlasti tisti iz delovne vzreje, kljub privlačnemu videzu in že kar pregovorni »inteligenci«, niso primerni za vsakogar. Močno aktivni in željni dela se najbolje izkažejo ob skrbnikih, ki poznajo njihove sposobnosti in potrebe in jim resnično nudijo pogoje, v katerih se lahko dodobra izživijo.

Skrbnikom pri vzgoji in šolanju pomagajo inštruktorji šolanja v kinoloških društvih, ki bi morali zato dobro poznati tudi vedenjsko dediščino in specifične značilnosti posameznih skupin in temu primerno prilagoditi vsebino, metode in cilje vzgoje in šolanja.

Prav vsi psi si zaslužijo naše občudovanje in spoštovanje, ki jim ga lahko najbolje izkažemo tako, da o vseh njihovih lastnostih spregovorimo odkrito in pravočasno ter tako prihranimo psom in njihovim bodočim skrbnikom marsikatero grenko izkušnjo - azilom za zapuščene živali pa morda kakšen prazen boks.

Literatura:

- Combe, Iris in Pat Hutchinson. 2004. The ancestral relationships of contemporary British herding breeds. (http://www.roughcolliesofdistinction.com/breed_ancestry.htm).
- Coppinger, R., in R. Schneider. 1995. Evolution of working dogs. V: J. Serpell, ur. The Domestic Dog. Cambridge University Press, Cambridge, Great Britain.
- Coppinger, Ray in Lorna Coppinger. 2001. The dog. A Startling New Understanding of Canine Origin, Behavior & Evolution. Scribner, New York.
- Garner, Ann. Sheep Tending Dogs, Past and Present. (<http://www.workingdogs.com/doc0136.htm>).
- Green, Jeffrey S. in Roger A. Woodruff. 1996. Livestock Guarding Dogs. Protecting Sheep from Predators. Agriculture Information Bulletin No. 588. USDA. (<http://www.aphis.usda.gov/oa/pubs/guarddog.pdf>).
- Holland, Vergil S. 1994. Herding dogs: progressive training. Macmillan, New York.
- Landry, Jean Marc. 1999. The use of guard dogs in the Swiss Alps: A first analysis. (http://kora.unibe.ch/pdf/reports/rep2_e.pdf).
- Landry, Jean Marc. 2004. Synthèse de la littérature sur les chiens de protection. IPRA – Institut pour la Promotion et la Recherche sur les Animaux de Protection. (http://www.protectiondestroupeaux.ch/pdf/doc425_fr.pdf).
- Rigg, Robin. 2001. Livestock guarding dogs: their current use world wide. IUCN/SSC Canid Specialist Group Occasional Paper No 1 (online). (<http://www.canids.org/occasionalpapers/>).
- Schleidt, Wolfgang M. in Michael D. Shalter. 2003. Co-evolution of Humans and Canids. An Alternative View of Dog Domestication: Homo Homini Lupus? V: Evolution and Cognition, Vol.9, No1. (<http://geocities.yahoo.com.br/otazoo/coevolution.pdf>).
- Sponenberg, Phillip. 2000. Livestock Guard Dogs: What is a Breed, and Why Does it Matter? (<http://www.beautdogs.com/Sponenberg.htm>).
- The Border Collie Museum. (<http://www.gis.net/~shepdog/>).

Karmen Zahariaš

KO TE ENKRAT UGRIZNE!

Ni konec sveta če vas ugrizne lasten pes – je pa čas da ukrepate!

Kljub grozljivim zgodbam o potepuških pitbulih, ki napadajo otroke na poti v šolo, se večina ugrizov zgodi prav v našem domu. Žrtve ugrizov so večinoma družinski prijatelji. 61 % ugrizov se zgodi v našem domu ali v znanem okolju, 77 % žrtev ugriza pa so družinski člani ali bližnji prijatelji. Zelo majhen procent ugrizov zadajo izgubljeni ali potepuški psi. To pomeni, da večina ugrizov za seboj pusti šokiranega lastnika, ki se čuti izdanega s strani svojega zvestega ljubljence in ne ve če bo še kdaj lahko zaupal svojemu štirinožcu.

Zakaj pri grizejo?

Vsak pes je sposoben ugrizniti in v določeni situaciji tudi bo. Čeprav vsi ljudje smatrajo ugriz psa kot agresijo, je za psa grizenje naraven in normalen način pasje komunikacije in obrambe. Če pomislimo, je prav čudno, da nas pri ne ugriznejo večkrat.

Do »agresivnosti« prihaja zaradi stresa, ki ga lahko povzroči veliko virov. Nekateri psi imajo visok prag tolerance in je potrebno res veliko, da ugriznejo. Nekateri pa imajo prag tolerance izredno nizek in je že ena malenkost dovolj velik razlog, da pride do ugriza. Zdi se, da je pes z visokim pragom tolerance najboljša izbira če imamo otroke. To je ponavadi res, vendar če so živahni in glasni otroci za psa izredno stresni, bo tudi tak pes slej kot prej ugriznil. Tudi pes z nizkim pragom tolerance je lahko odličen otroški prijatelj, če le otroci za psa ne predstavljajo izvor stresa.

Bolečina, strah, stiska, razburjenje – vsaka stvar, ki jo pes sprejema kot grožnjo za svoj obstoj je vir stresa. Umirjen pes se bo, če stopimo na njegov teritorij umaknil, če pa mu ob tem onemogočimo pobeg bo še tako prijazen pes ugriznil iz strahu. Psica z mladiči bi v takem primeru ugriznila zaradi strahu za svoje mladiče. Ugriz velikokrat reši nastalo situacijo in psa »odreši« stresa. Opazimo lahko, da te je pes en trenutek pripravljen ugrizniti, naslednjo sekundo pa je popolnoma »normalen«, kot da se nič ne bi zgodilo. Psi, ki čuvajo svoje stvari so velikokrat užaljeni (pod stresom), da si želi človek prilastiti neko njegovo stvar. Ko v taki situaciji pride do ugriza, se človek avtomatično umakne, pes zato ne čuti več grožnje (stresa) za svojo npr. igračo in je zopet miren in vesel.

Rane, ki jih psi zadajo svojim žrtvam (največkrat lastnikom) se zacelijo hitreje kot se zaceli odnos med psom in človekom. To je zelo žalostno saj je večina ugrizov, s strani psa povsem utemeljenih in s strani človeka velikokrat napačno razumljenih. Če bi ljudje bolje razumeli pse, bi vedeli da gre tu bolj za nekakšno pasje vedenje kot za zaupanje. Veliko psov, ki grizejo bi lahko enostavno živeli doma z malo verjetnosti, da bi ponovno ugriznili, če bi le njihovi lastniki razumeli kako identificirati in zmanjšati in odpraviti vir stresa, ki psa pripelje do te nezaželene posledice.

Česa ne smemo narediti?

Najslabši ukrep, tako za psa kot za človeka, je ponavadi ta, da se človek velikokrat fizično, ponavadi hudo znese nad psom in ga tako prisili v podrejeni položaj. Nekateri pasji inštruktorji celo priporočajo tak ukrep ko pes prvič pokaže znak »agresivnosti«. Čeprav tak način nekatere pse spravi v red, pa se lahko z bolj dominantnim psom tako obračunavanje za človeka konča s hudimi telesnimi posledicami ali celo smrtjo. Slabost te metode je, da se pes nauči, da je zanj slabše če pred ugrizom opozori z renčanjem, saj mu je tako opozorilo do sedaj prineslo le neprijetnosti. To celo poveča stres, saj zdaj pes povezuje hudo kazen z negativnimi čustvi, ki ga povzročata vir stresa. Vzemimo na primer psa, ki ne mara otrok. Otrok se približa in pes zarenči (s tem pokaže nam in otroku, da mu otrokova bližina ni všeč in da je zanj stresna). Mi psa »discipliniramo«, pes na to odreagira s šavsanjem, mi ga kaznujemo še huje, vse dokler ne odneha in se podredi. Končni izid je pes, ki še vedno ne mara otrok a se je naučil, da na otroke ni pametno renčati. Sedaj obstaja še večja verjetnost, da bo ta pes naslednjič ko sreča otroka le-tega tudi ugriznil, ne pa opozorilno zarenčal, saj se je naučil da se mi na tako renčanje odzovemo z zanj neutemeljeno agresivnostjo. Res je da smo dosegli, da pes več ne renči na otroka, nismo pa dosegli da bi imel ta pes rad otroke.

Zavedati se moramo, da je renčanje psa dobra stvar. Pove nam, da se pes bliža točki ko bo stres zanj prehud in bo ugriznil. Da nam tudi možnost, da ugotovimo kaj psu povzročata stres in da ga lahko odstranimo. Šavsanje po zraku pomeni še zadnje opozorilo, preden bo pes prisiljen odreagirati z ugrizom.

Če je vaš pes že večkrat šavsnil proti komu, morate takoj

ukrepati. S tem vam pes neposredno govori, da je veliko stresnih situacij, ki ga peljejo vse bliže in bliže ugrizu. Če ne boste ukrepali obstaja velika verjetnost, da vas bo pes ugriznil. Raziskave so dokazale, da imajo psi, ki živijo pod velikim stresom in zato grizejo, zelo kratko življenjsko dobo.

Če vas pes ugrizne ...

Če vaš pes ugrizne imate vsaj štiri možnosti, kako ukrepati.

1.) Ne dajte mu prilike, da pride do neželenega vedenja. Čeprav se vam bo morda to zdelo težko, je čisto preprosto. Enostavno omejite njegovo gibanje tako, da nima nobenih stikov z ljudmi, razen z družinskimi člani. Če dobimo obiske, psa zapremo v drugo sobo. Če nas obiščejo vnuki, psa zapremo v pesjak in mu tako preprečimo neželeno vedenje. Tudi če pes obožuje vnuke njih dejstvo, da je pes že ugriznil človeka, postavlja v nepotrebno tveganje. Če niste 100% sigurni, da vnuki psu ne predstavljajo stresa in če ste sposobni v primeru ugriza otroke zaščititi, ne tvegajte in psu omejite gibanje. Če se odločite za to metodo se morate zavedati, da se bo vaše življenje zelo spremenilo. Velikim stvarjem se boste morali odreči, pozabite na dolge sprehode v parku s spuščanim psom, pozabite na vožnjo z avtom itd.

2.) Druga možnost je omejitev njegovega gibanja skupaj z metodo odpravljanja nezaželenega vedenja. Ta metoda zahteva resno odgovornost in doslednost. Če je vedenje vašega psa dokaj milo, lahko poskusite tako vedenje odpraviti sami. Večina lastnikov bo vseeno potrebovala tudi pomoč izkušenih živalskih behavioristov. Behaviorist bo lastniku pomagal najti izvor stresa in mu pomagal izdelati program, kako psa »obratno« pogojevati in s tem psa naučiti, da je neka stvar, ki je bila do sedaj zanj stresna in slaba sedaj postane zabavna in dobra. Če pes neko stvar (stres) ne zazna več kot nekaj slabega in zanj stresnega, ga ta ne bo privedla do tega da bi ugriznil.

Vendar tega ne moremo doseči čez noč. Dalj časa ko je minilo od začetka neželnega vedenja do takrat ko smo ga začeli »zdraviti«, dalj časa bo potrebno da neželjeno vedenje odstranimo. Bolj ko bomo dosledni pri delu s psom, več možnosti bo imel pes da odpravi svoje vedenje. Med tem moramo psu še vedno omejevati gibanje, ko dobimo obiske, ga ne peljati na dolge sprehode v naravo, vožnjo z avtom itd.

3.) Tretja možnost je, da psu najdemo nov dom, z odgovornim lastnikom, ki bo sposoben s psom početi eno od dveh zgoraj omenjenih metod. Malokdo je pripravljen v svoj dom

sprejeti psa, ki je že večkrat ugriznil. Ne razmišljajte o tem, da bi takega psa preprosto odpeljali v zavetišče, saj s tem ogrožate bodočega lastnika, to je če bo takega psa sploh mogoče oddati v posvojitev. Najverjetneje je, da bo evtanaziran. Zavedati se morate, da je v zavetiščih stotine »negrizečih« psov, ki iščejo svoj dom. Malo verjetno je, da boste našli koga, ki bo pripravljen sprejeti tako veliko odgovornost in tveganje.

4.) Zadnja in najhujša možnost, ki vam preostane je, da psa evtanazirate. Dobro razmislite preden se odločite za ta korak. Pomislite, če vam uspe preprečiti bodoče ugrize, z omejevanjem psa, pomislite tudi kakšno življenje bo pes imel, ali bo srečen ali pa bo žalosten, glede na to, da nikoli več ne bo počel stvari, ki jih ljubi. Pomislite ali lahko garantirate, da mu bo v domu, ki ste mu ga našli boljše in kaj če ponovno ugrizne ali koga huje poškoduje? Če se odločite, da poskusite sami in če vam bo uspelo ob vsem tem odrekanju še vedno »normalno« živeti, če ste pripravljeni vztrajati ali pa ste ugotovili, da lahko tako živite, potem je to sigurno najboljša možnost in evtanazija ni rešitev. Zavedati se morate da pes, ki živi pod nenehnim stresom ni srečen pes. Čeprav je odločitev da psa evtanazirate lahko zelo težka, pa je včasih to tudi edina in pravilna odločitev, tako za psa kot tudi za vse družinske člane.

Ne prepričujte se, da se bo pes spremenil, ne zamižite češ da ne bo več nikogar ugriznil. Odgovorni ste, da zaščitite družino in prijatelje. Zatiskanje oči bo psu prineslo še več stresa in s tem še več ugrizov.

Večina »gizačev« se lahko popravi

Majhen je procent psov, katerim ne moremo več pomagati. Če se trdno odločite, da boste psu pomagali, da začne svet sprejemati bolj pozitivno, obstaja velika verjetnost, da vam bo to tudi uspelo. Ugotovili boste, kaj je v preteklosti psa privedlo do ugiza in kakšen stres je povzročal tako vedenje. Izvedeli boste kako odstraniti vir stresa in s tem omogočiti tako vam kot tudi psu kvalitetnejše življenje. Istočasno pa delali na tem, da zdaj »grozni« vir stresa spremenimo v psu nekaj dobrega in pozitivnega. Sčasoma boste ugotovili, da kužkov razlog za ugriz ni bil iz osebnih razlogov, zgodil se je namreč kot rezultat niza dogodkov, katerih pes ni mogel kontrolirati.

... nadaljevanje v naslednji številki Krimčka ...

prirenila Ana Dragičević

**VABLJENI NA TORTO
V SOBOTO, 28. MAJA!**